

СТАНОВИЩЕ

от проф. д-р Ангел Маринов Петров –

преподавател във Факултета по славянски филологии на СУ „Св. Климент
Охридски“

за дисертационен труд за присъждане на научната степен „доктор на науките“

по област на висше образование: 1. Педагогически науки, професионално направление:
1.3. Педагогика на обучението по... (Методика на обучението по литература)

Автор: проф. Магдалена Петрова Костова-Панайотова

Тема: „Съвременни лингводидактологични аспекти на продължаващата подготовка на учителите по БЕЛ“

Проф. д-р Магдалена Костова-Панайотова е известен български учен литературовед и дългогодишен университетски преподавател. Сред научната общественост, както у нас, така и извън границите на държавата, са популярни нейните многобройни приноси, резултат от задълбочени проучвания на литературната история и на литературната теория. Целият ѝ житейски и професионален път е свързан с проблемите на литературата и с възможностите за нейното преподаване на студенти и на ученици. С годините проф. Панайотова е доказала, че е не само талантлив и трудолюбив изследовател, притежаващ професионални способности за осъществяване на мащабни научни проекти, но и отличен администратор, който умее да ръководи екипи от специалисти за постигане на предварително набелязани значими цели.

Дисертационният труд на тема „Съвременни лингводидактологични аспекти на продължаващата подготовка на учителите по БЕЛ“, който е обект на обсъждане, представя авторката като специалист литературовед, поставил си задачата, от една страна, да разшири полето на своите професионални търсения, а от друга страна, да предостави натрупания през годините личен опит и знания за литературната наука в полза на учителите по български език и литература, като по този начин спомогне за развиване и усъвършенстване на техните комуникативни и литературни компетентности. Темата на дисертацията е актуална за съвременния образователен социокултурен контекст. Разработката представя схващания и интерпретации както за класически български литературни творби, така и за новопоявили се художествени произведения, чиито качества бележат тенденции в днешната родна белетристика, поезия и драматургия. Информацията в отделните части на текста може да послужи като полезен и надежден източник на идеи за планиране, организация и осъществяване на уроци по литература в двата гимназиални етапа. Тя би могла да бъде и своеобразен ориентир за учителите в многообразието от „модерни“ тълкувания на отделни аспекти от „стари“ и от „нови“ текстове, станали предмет на бурни дискусии в хуманитарните и в образователните среди през последните няколко

десетилетия. Ясният стил, точният изказ, добре премерената фраза, отказът от усложнени и понякога неясни теоретизации, „калейдоскопът“ от различни твърдения, някои от които авторката приема като достоверни, а други отхвърля като несъстоятелни – това са безспорни качества на дисертационния текст, които го правят изключително полезен за образованието по български език и литература в средното училище.

Дисертационният труд се състои от увод, 6 глави, заключение и библиография.

Предметът на изследването е точно и ясно формулиран – преподаване на литературни произведения, които са обект на изучаване в гимназиалните етапи на средното училище (с.12). *Целта* е да се конструира корпус от методически решения и да се очертаят характеристиките на литературната компетентност, която се формира като образователен резултат в диалога между учителя и учениците. Постигането на целта е следствие от прилагане в педагогическата практика на методически модели, чрез които общуването с литературата се осъществява като процес на нелинейно, многогласно, провокативно осмисляне на литературната творба (с. 12). Понятието за *литературна компетентност* се разбира като динамичен и интегративен модел за преподаване и комуникиране, свързан с новите потребности на литературното образование и новите социокултурни особености на времето по отношение на темите от съвременната литература (с.13). Още в началните части на работата така дефинираният концептивен „инструментариум“ на изследването насочва вниманието към една сериозна методологична основа на литературоведско и методическо проучване с несъмнени евристични ефекти както за теорията, така и за практиката на литературното образование.

Същностните части на труда представят както разсъждения на авторката, свързани с понятия от литературната теория (*класика, канон, съвременност*), така и една своеобразна история на българската литература – от Ботев и Вазов до днешните съвременни творци. Приведени са най-често популярни тълкувания за отделните автори, но в изложението се срещат и анализи на проблемни образи и идеи, които стават обект на преосмисляне с оглед на съвременния социокултурен и образователен контекст. Като опора служат цитати от разработки на водещи български литературни историци и теоретици, които през годините са обръщали внимание на съответния писател или поет. Това са предимно откъси от книги на Никола Георгиев, Радосвет Коларов, Светлозар Игов, Валери Стефанов и др. Изложението е функционално ориентирано към учителската аудитория чрез професионално формулирани методически бележки, поставящи акценти върху това как да се преподава конкретно произведение или част от по-голям текст. Приложените цитати от книги или статии на литературоведи разширяват познанията на преподавателите и ги насочват към различни посоки за интерпретация. По-голямата част от изложението е представено под формата на тезиси, свързани с анализ и тълкуване на конкретни творби, но има и места в дисертацията, където този модел се „разчупва“. Например такива са цялостните разработки при подготовка за създаване на литературноинтерпретативни съчинения по проблеми от Йовковите разкази – „Проблемът за прекрасното в разказите на Й. Йовков“ (с.165), „Човекът и неговият свят в творчеството на Й. Йовков“ (с.169), „Човекът и трудът“ (с. 173) и др. Това, което е характерно за цялостното изложение обаче –

независимо от начините на конкретно представяне на учебния материал, е стремежът на проф. Панайотова да внуши на своите бъдещи читатели, че съвременният образователен дискурс в часовете по българска литература ще бъде резултатен, ако той се осъществява чрез диалог, съпреживяване, игра, провокации при общуването с обучаваните лица, ако се стимулират възможности за споделяне на техния собствен опит, чрез създаване на условия за прилагане на продуктивен прагматичен подход към конкретното литературно произведение (с. 27).

Последните части на дисертацията могат да бъдат характеризирани като своеобразен „Педагогически практикум“. Те носят белезите на методически модел за преподаване и овладяване на умения за писане на метатекстове по литературни теми от изучавани в гимназиалните етапи художествени творби. Разработени са указания за конструиране на отделните елементи на ученическите съчинения (литературноинтерпретативно съчинение и есе) – структура, заглавие, теза, увод, аргументация, заключение. С практическа насоченост са изведени и подредени правописните указания за спазване на книжовния български език при създаване на текстовете. Върху цялостния текст на дисертацията „властва“ водещата идея на авторката: „Литературното обучение не е преподаване на текстове, а стимул за въображението и интелектуалния потенциал на ученика, то провокира критическо мислене, чувствителност към човешките проблеми и идеи, среща младия човек с ценности, оцелели през вековете.“ (с. 355)

Библиографията към дисертацията е богата и е оформена според изискванията за този жанр стандарт.

По текста на дисертацията са направени 13 публикации в научния и в педагогическия печат.

Приемам приложената справка с приносите на дисертационното изследване.

Авторефератът представя точно информацията от текста.

Заклучение:

Дисертационният труд на тема „Съвременни лингводидактологични аспекти на продължаващата подготовка на учителите по БЕЛ“ съдържа научни и приложни резултати, които представляват оригинален принос в науката и отговарят на изискванията на Закона за развитието на академичния състав в Република България и на правилника за прилагане на ЗРАСРБ и съответния Правилник на СУ „Св. Климент Охридски“.

Дисертационният труд показва, че проф. дн Магдалена Петрова Костова-Панайотова притежава задълбочени теоретични познания и професионални умения по научната специалност „Методика на обучението по литература“, като демонстрира качества за самостоятелно провеждане на научно изследване.

Поради гореизложеното убедено давам своята **положителна оценка** за проведеното изследване и предлагам на почитаемото Научно жури да присъди научната степен „доктор

на науките“ на проф. Магдалена Петрова Костова-Панайотова в област на висше образование 1. Педагогически науки, професионално направление 1.3. Педагогика на обучението по... (Методика на обучението по литература).

12.03.2024 г.

.....

(проф. д-р Ангел Петров)